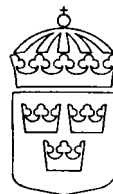

Regeringens skrivelse

1991/92:68

Forskning och försök rörande alternativ till
burhållning inom äggproduktionen

Skr.
1991/92:68

Regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 31 oktober 1991.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Karl Erik Olsson

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogörs för pågående försök rörande alternativ till burhållning av värphöns.

Utdrag ur protokoll vid regeringsammanträde den 31 oktober 1991

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, af Ugglas, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Lundgren, Unckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Olsson

Skrivelse om forskning och försök rörande alternativ till burhållning inom äggproduktionen

1 Inledning

I betänkandet 1990/91:JoU18 hemställde jordbruksutskottet att riksdagen ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionen 1989/90:Jo519 om den svenska äggproduktionen. Utskottet förordade därvid, utöver den tidigare beslutade kontrollstationen år 1993, en lägesavstämning under våren 1991 för pågående försök med alternativa produktionsmetoder inom äggproduktionen och ansåg att regeringen bör lämna en redovisning härav. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan (rskr. 1990/91:137).

Jag vill med anledning därav lämna följande redogörelse.

Djurskyddslagen (1988:534), som trädde i kraft den 1 juli 1988, föreskriver bl.a. att djur skall hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt. Enligt djurskyddsförordningen (1988:539) får höns för äggproduktion inte inhysas i burar. Vid ikraftträdandet befintliga anläggningar för burhöns får användas intill utgången av år 1998.

Jag har informerats om att statens jordbruksverk kommer att anslå särskilda medel för forskning, försök och utveckling inom området alternativ till burhållning av värphöns. För samma ändamål har Sveriges lantbruksuniversitet, som bedriver den huvudsakliga forskningen på detta område, för budgetåret 1991/92 avsatt 1 113 000 kr. Denna forskning finansieras innevarande budgetår även i enlighet med följande. Arbetsmiljöfonden 613 000 kr., statens jordbruksverk 310 000 kr., Stiftelsen Lantbruksforskning 302 000 kr., ett flertal djurskyddsföreningar 325 000 kr. samt konstruktörer av stallar och inredningar.

Statens jordbruksverk har den 15 juli 1991 på uppdrag av regeringen lämnat en beskrivning av pågående och planerade försök rörande alternativ till burhållning inom äggproduktionen.

2.1 Sveriges lantbruksuniversitet

2.1.1 Institutionen för husdjurens utfodring och vård

Institutionen för husdjurens utfodring och vård inledde försök med alternativ till burhållning av värphöns budgetåret 1987/88. Försöken är i huvudsak inriktade på att kartlägga olika problem och att utveckla både detaljlösningar och övergripande lösningar på dessa.

Budgetåret 1991/92 finansieras projekten enligt följande. Sveriges lantbruksuniversitet 780 000 kr., statens jordbruksverk 260 000 kr., Svenska djurskyddsföreningen 200 000 kr., Stiftelsen Lantbruksforskning 192 000 kr., varav 42 000 kr. anvisats till Lunds universitet, och konstruktörer av stallar och inredning. Produktintäkterna beräknas till 1 141 000 kr.

Tre projekt pågår parallellt på försöksstationen Funbo-Lövsta. Ett projekt bedrivs på gården Marielund och är ett fältförsök i avdelningens regi. I försöken deltar experter från statens veterinärmedicinska anstalt.

Försöken på Marielund startade i mars 1988. Den tredje försöksomgången värphöns sattes in i april 1991. Institutionen studerar ett modifierat schweiziskt system med 4 600 lösgående höns uppdelade i fyra olika avdelningar. Beläggningen är 17 höns/m² byggnadsyta och 9 höns/m² tillgänglig yta. Systemet som har ströbädd på 21 % av den tillgängliga ytan består av tre etager med separat viloplan, automatisk utgödsling, utfodring, ägginsamling, redrensning och redsstängning. Indelningen i avdelningar möjliggör viss test av olika delutformningar och olika djurmaterial i samma hus.

Det s.k. Lövsta I-projektet startade i september 1988. I detta projekt sker en utveckling i mindre skala av dels Marielundssystemet, dels av Lövstasystemet med 230–470 djur per grupp. Det senare hyser för närvarande 14 höns/m² byggnadsyta (33 % ströandel) och har två etager. Båda systemen hyser ca 9 djur/m² tillgänglig yta. Dessutom finns i samma stallbyggnad två kontrollgrupper med konventionella burar med tre hönor i varje bur. Totalt finns i detta stall 2 500 höns.

I det s.k. Lövsta II-projektet studeras olika smågruppssystem, t.ex. minivoljärer för 15 djur. Systemen används främst för test av olika detaljer som kan användas i system för höns i stora grupper, t.ex. studier av hur olika material och utföranden av sittpinnar inverkar på fot- och bröstbenshälsa.

I sin summering av hittills framkomna resultat anger institutionen att det har varit möjligt att förbättra systemen i flera avseenden jämfört med för 3,5 år sedan. Det gäller t.ex. utformningen av reden och sittpinnar, sänkning av frekvensen golvvägg och förbättring av äggkvaliteten. Förutom att alternativet till burhållningen ger hönsen ett kraftigt utökat beteendemönster visar försöken att även skelettstyrkan påverkas positivt.

De problem som har förekommit har framför allt gällt förekomst och behandling av endo- och ektoparasiter, risker för att medicinering ger restsubstanser i äggen och därmed förlorad produktion samt uppkomst av fotbölder och bröstbensdeformationer. Höga dödlighetstal på grund av fjäderplockning/hackning/kannibalism har förekommit i vissa fall. Arbetsmiljön för personalen är ett problem både i fråga om luftkvalitet och ergonomi.

Institutionen planerar att på Marielund studera de långsiktiga effekterna av en stor alternativ anläggning. Avsikten är att följa upp nya utformningar av redan, viloplanskonstruktioner, sitt- och anflygningsstänger och djurmaterial. En viktig del av studierna kommer att utgöras av utvidgade arbetsmiljöstudier som avses bedrivas i samarbete med institutionen för lantbrukets byggnadsteknik. Preliminära resultat tyder på att jonisering av luften kan reducera den totala halten av organiskt damm i luften. Ett examensarbete kommer att utföras angående effekten på dammhalt och dammsedimentation av en fördubblad joniseringsaktivitet i joniseringsanläggningen på Marielund.

I Lövsta I-projektet avser institutionen att genomföra fler studier av olika vita djurmaterial, och institutionen kommer även att studera en ny typ av redan. Försöksresultaten hittills har visat att uppfödningssättet är av avgörande betydelse för totalresultatet under värperioden. För närvarande föds ca 90 % av rekryteringsdjuren upp i burar. Avsikten är att de djur som skall användas i försöksomgång tre skall ha fötts upp i ett nytt uppfödningssystem som bygger på principen att djuren skall vara vana vid ctagera redan vid insättningen. Det nya systemet har automatisk utgödsling och förbättrade ergonomiska förhållanden. Unghöns av olika ras uppfödda i denna moderna anläggning skall studeras i Lövsta- och Marielundssystemen.

Tillsammans med institutionen för systematisk zoologi vid Lunds universitet genomför institutionen en pilotstudie av möjligheten till biologisk bekämpning av kvalster med hjälp av s.k. rovkvalster som i naturen förekommer i t.ex. fågelbon.

2.1.2 Institutionen för husdjurshygien

Vid institutionen för husdjurshygien bedrivs forskning om sambandet mellan djurmiljö och djurhälsa. Syftet är att kunna identifiera sjukdomsutlösande faktorer i miljön och att anvisa förebyggande åtgärder för att åstadkomma en god djurhälsa.

Budgetåret 1991/92 finansieras forskningen kring alternativa system enligt följande. Sveriges lantbruksuniversitet 322 000 kr., ett flertal djurskyddsföreningar 125 000 kr., statens jordbruksverk 50 000 kr. och konstruktören av inredning och stall.

Institutionen anger fem problemområden som kräver särskilda insatser parallellt med den grundläggande etologiska forskningen såsom hackning, fjäderätning och kannibalism, kronisk pododermatit, olycksfall där djur fastnar i inredning samt bröstbensdeformationer.

Följande projekt bedrivs inom ramen för forskning och försök om alternativ till burhållning inom äggproduktionen.

– Undersökningar av sambandet mellan miljö och hälsotillstånd i värphönsbesättning med golvhållning. Sju golvhönsflockar i kommersiell drift med s.k. voletagesystem och ett tiotal flockar med annan typ av golvhållning har följts genom obduktion av döda hönor och genom allmän uppföljning av produktionsresultat och bedömningar av hälso- och miljöförhållanden.

– Etologiska studier kring djurens naturliga beteende, vilket har betydelse bl.a. vid beräkning av vilka beläggningsgrader som möjliggör ett naturligt beteende hos djuren.

– Studier av riskfaktorer för utveckling av fotbölder. Resultaten visade att förekomsten av bölder var betydligt högre i grupper som exponerats för en fuktig ströbädd än för grupper som hölls på en torr bädd. Fuktiga sittpinnar påverkade inte frekvensen fotbölder men ökade skadans utbredning på fotens undersida.

– Golvhållning av höns i s.k. voletagesystem i ett försök på Stora Segerstads lantbruksskola. Försöket bedrivs i samarbete med lantbruksskolan och konstruktören av stall och inredning. Institutionen för lantbrukets byggnadsteknik kommer att utföra arbetsmiljö- och klimatstudier. I den första försöksomgången har hälsoläget allmänt sett varit tillfredsställande. Vid hälsokontrollerna har dock konstaterats dålig befjädring, långa klor, bröstbensdeformationer och hackskador i kammarna i varierande grad.

– Efter ansökan hos statens jordbruksverk av djurägaren startade år 1990 ett försök liknande det på Stora Segerstad i en kommersiell värphönsbesättning. Institutionen genomför en utvärdering av anläggningen från djurhälsa- och djurskyddssynpunkt. Utvärderingen kommer att baseras på analys av data från två produktionsomgångar.

2.1.3 Institutionen för lantbrukets byggnadsteknik

Institutionen för lantbrukets byggnadsteknik genomför egna projekt samt deltar i de projekt som bedrivs vid institutionen för husdjurens utfodring och vård och institutionen för husdjurshygien.

Budgetåret 1991/92 finansieras forskningen om alternativa system enligt följande. Sveriges lantbruksuniversitet 11 000 kr., Arbetsmiljöfonden 613 000 kr. och Stiftelsen Lantbruksforskning 110 000 kr. (anvisat till Svenska Lantmännens Riksförbund).

Ett referensmaterial har tagits fram om gaser och damm i fjäderfästallar. Arbetet har omfattat gas- och dammundersökningar i olika bur- och golvhönsstallar. Underlaget är till stor hjälp vid fortsatt forskning när det gäller alternativa system för inhysning av värphöns. Förekomsten av gaser i olika stallar har dokumenterats, liksom faktorer som påverkar gasförekomsten såsom djurhållningssystem, djurtäthet, djurvikt, gödselns lagringstid, ventilationsflöden och fukthalt m.m. Dammförekomst och dammkvaliteten i olika värphönsstallar har undersökts. I arbetet ingår också att undersöka förekomsten av endotoxiner och mikroorganismer i luften.

Institutionen har utvecklat ett nytt uppfödningssystem för unghöns. Systemet är anpassat till de nya alternativa systemen för äggproduktion med lösgående höns. Principen är att hönsen skall vara vana vid ctagera vid insättningen i anläggningen för äggproduktion. En sådan uppfödningssystem har uppförts vid Svenska Lantmännens Riksförbunds försöksgård Smedsmora, Rimbo. Anläggningen skall förse institutionen för husdjurens utfodring och vård med unghöns.

Ett projekt där arbetsmiljön i alternativa värphönsstallar studeras löper under tre år och skall vara avslutat år 1993. Projektet syftar till att utvärdera vilka inhysningssystem och vilka tekniska åtgärder som effektivast reducerar förekomsten av luftföroreningar i värphönsstallar för lösgående höns samt effekter på ergonomi och olycksfallsrisker. Sannolikt krävs nya former av

gödselhantering samt vidareutveckling av ventilationstekniken. Institutionen planerar att under det kommande verksamhetsåret, om medel tillförs, utarbeta normer för utvärdering av klimat och luftföroreningar i nya inhyllningsystem för värphöns. Om medel tillförs avser institutionen också att utveckla ett ventilationssystem för utsugning av gödselgaser i system för lös-gående värphöns. I de system som i dag håller på att utvecklas för lös-gående värphöns finns vissa möjligheter att integrera ett utsugningssystem för göd-selgaser i själva konstruktionen.

2.2 Statens veterinärmedicinska anstalt

Statens veterinärmedicinska anstalt har medverkat i de försök med alternativa system för värphöns som bedrivs i Sverige och deltagit i erfarenhetsut-byte med bl.a. Norge. I samarbete med institutionen för husdjurens utfod-ring och vård pågår försök med vaccinering mot koccidios, där målet är att inom en snar framtid få fram ett vaccin.

3 Statens jordbruksverk

Genom beslut den 31 januari 1991 får statens jordbruksverk disponera 3,3 milj.kr. till djurskyddsfrämjande åtgärder förutom de redan anslagna 0,5 milj.kr. Medlen som skall användas för forskning, utveckling och försök rö-rande djurmiljöförbättrande åtgärder i jordbruket, särskilt alternativ till burhållning inom äggproduktionen, skall fördelas av jordbruksverket och skogs- och jordbrukets forskningsråd i samråd.

Jordbruksverket och skogs- och jordbrukets forskningsråd har beslutat att ett samlat program skall utarbetas för forskning, utveckling och försök inom området alternativ till burhållning av värphöns. Ett förslag till program har därefter utarbetats av en särskild arbetsgrupp. Arbetsgruppen har angett tre problemområden, nämligen biologi, teknik inkl. arbetsmiljö och ekonomi. Gruppen har föreslagit ett program för forskning, försök och utveckling inom följande områden, nämligen koccidios, grundläggande etologiska stu-dier, modellförsök på Lövsta, luftkvalitet samt uppföljning av nya system i praktisk drift. Arbetsgruppen har föreslagit att drygt 2,5 milj.kr. avsätts för dessa ändamål budgetåret 1991/92.

Jordbruksverket har nyligen tillsatt en särskild referensgrupp för fjäder-fäfrågor. I gruppen ingår bl.a. representanter för forskningen på området, näringen och djurskyddsorganisationer. Gruppen kommer i första hand att behandla planering, kontroll och utvärdering av fältförsök med alternativa system till burhållning av värphöns. Fjäderfäfrågorna kommer också att dis-kuteras i verkets djurskyddsråd.

4 Internationell forskning och samarbete

I Schweiz har man efter en folkomröstning år 1978 beslutat att införa förbud mot konventionell burhönshållning fr.o.m. år 1992. I den schweiziska djur-skyddslagen anges bl.a. att värphöns skall ha tillgång till sittpinnar och reden för äggläggning.

För att inhämta utländska erfarenheter av forskning och försök rörande alternativ till burhållning av värphöns gjorde lantbruksstyrelsen hösten 1990 ett studiebesök i Schweiz, varvid bl.a. ingående diskussioner fördes om hur godkännande av nya djurhållningsformer gick till. I Schweiz har man under en följd av år satsat stora resurser på utvärdering av sådana system.

För att fördjupa det nordiska samarbetet har initiativ tagits av bl.a. institutionen för husdjurshygien till en gemensam nordisk arbetsgrupp, Nordisk Forskargrupp för Alternativ Hönshållning, som bildades i november 1990. Syftet med gruppen är att på ett organiserat sätt öka kunskapsutbytet inom området mellan de nordiska länderna och att stimulera till ett ökat samarbete.

Institutionernas forskare har också kontakter med forskare i andra länder och ett fördjupat samarbete efterfrågas bl.a. från Schweiz och Tyskland.

5 Ärendet till riksdagen

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har redovisat om pågående försök rörande alternativ till burhållning av värphöns inom äggproduktionen.

6 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

